

Na kraju ovoga broja časopisa *Pilar* nalazi se rubrika *Kronika* u kojoj je objavljen tonski zapis razgovora koji je u emisiji o znanosti "Drag mi je Platon" na I. programu Hrvatskog radija 27. veljače 2007. vodila dr. Blanka Jergović o časopisu *Pilar* s njegovim urednicima dr. Lipovčanom i dr. Matijevićem.

IVICA ZVONAR

Vladimir HORVAT, *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava. U povodu 110. obljetnice rođenja i 10. obljetnice proglašenja blaženim*, "Meridijani" Samobor, Župa Presvetoga Trojstva Krašić, Družba Braća Hrvatskoga Zmaja, Samobor, Krašić, Zagreb 2008., 323 str.

Vladimir Horvat, isusovački svećenik, pisac i istraživač, autor je (pod pseudonimom M. Landercy) knjige na francuskom jeziku *Kardinal Stepinac, mučenik za ljudska prava*, Pariz 1981. Knjiga je 1989. godine objavljena pod naslovom *Kardinal Alojzije Stepinac*. Na spomenutu knjigu se nastavlja i ova najnovija, uvelike proširena i dopunjena.

Knjiga *Kardinal Alojzije Stepinac, mučenik za ljudska prava* može se bez sumnje svrstati među značajnija djela o životu Kardinala Stepinca. U njoj autor kronološki i vrlo jezgrovito opisuje njegov životni put i djelovanje, te pritom nastoji iznijeti i objasniti događaje koji su obilježili vrijeme kada je kardinal Stepinac živio i djelovao. Sadržaj knjige je obogaćen velikim brojem dokumenata, citata, iskaza, izjava, te značajnim ilustrativnim priložima.

Knjiga je podijeljena na trinaest poglavlja koja prikazuju vrijeme od rođenja i najranije mladosti Stepinca pa sve do današnjih dana i procesa njegove beatifikacije. Na početku je iznesen sadržaj predgovora francuskom izdanju iz 1981. godine koji je napisao pariški nadbiskup Kardinal François Marty. Zatim slijedi predgovor ovoj, najnovijoj knjizi, koji je napisao kanonik zagrebačke katedrale Vladimir Stanković, te autorov uvod i kratka kronologija značajnijih datuma iz Stepinčeva života i procesa njegove beatifikacije.

U prvom poglavlju, "Zavičaj Kardinala Alojzija Stepinca", zorno je iznesen uvid u Stepinčev rodni zavičaj, njegovo školovanje u Zagrebu, odlazak u vojsku, te boravak na talijanskom i solunskom bojištu. Opisan je njegov povratak kući na kraju rata, kratkotrajni studij na Agronomskom fakultetu u Zagrebu i povratak u rodni Krašić.

Drugo poglavlje, "Ponovno otkriveno zvanje", opisuje trenutke Stepinčeve odluke da prihvati svećeničko zvanje. Ovdje je vrlo detaljno iznesen uvid u Stepinčev odlazak na studij u rimski Germanicum, svećeničko ređenje 1930. godine u Rimu, te povratak u Zagreb 1931. godine. Osobit naglasak je stavljen na njegovo pastoralno djelovanje nakon povratka iz Rima, među ostalim, pomoć nadbiskupu Baueru prilikom rješavanja problema u dvije župe kraj Samobora i Svetog Ivana Zeline, te zauzimanje za osnivanje Caritasa u Zagrebačkoj nadbiskupiji. Ovo poglavlje je osobito obogaćeno

uvidom u položaj Crkve i hrvatskog naroda u tom razdoblju, te Stepinčevim stajalištem prema bujajućem totalitarnom sustavu fašizma.

Trećim poglavljem, "Nadbiskup koadjutor Zagrebačke nadbiskupije", obuhvaćen je uvid u okolnosti pod kojima je Stepinac imenovan koadjutorom nadbiskupa Bauera, te položaj Katoličke crkve u Kraljevini Jugoslaviji i odbacivanje konkordata sa Svetom Stolicom od strane srpskih političkih krugova 1937. godine. Ovdje je osobita pažnja posvećena Stepinčevu zalaganju za Katoličku akciju, osnivanje novih župa, te izgradnju novih crkvenih objekata.

Četvrtim poglavljem, "Msgr. Stepinac preuzima službu zagrebačkog nadbiskupa", dan je uvid u Stepinčevo djelovanje od trenutka preuzimanja uprave nad Zagrebačkom nadbiskupijom, 1937. godine, do početka Drugoga svjetskog rata. U ovom se poglavljju jezgrovito opisuje Stepinčev odnos i briga za svećenstvo i redovničke zajednice na području nadbiskupije, te njegovo promicanje moralnih vrijednosti u teškim vremenima nadolazećega ratnog sukoba.

Peto poglavlje, "U metežu Drugog svjetskog rata", sadržava osobitu vrijednost. U njemu je objektivno predstavljena uloga Kardinala Stepinca u ratnim vremenima. U njemu je razvidna Stepinčeva požrtvovnost i briga za stradalnike u ratnom vihoru, bez obzira na njihovu vjersku, nacionalnu i rasnu pripadnost. Pritom se vrlo jasno, potkrijepljeno dokumentima i nadbiskupovim propovijedima, naglašava njegova borba protiv totalitarnih režima koji su odlučivali o ljudskim životima na području Hrvatske.

Šestim poglavljem, "Nadbiskup Stepinac u komunističkoj Jugoslaviji", dan je uvid u događaje od svršetka rata do početka suđenja nadbiskupu Stepincu. Autor je detaljnim prikazom, potkrijepljenim dokumentima, nastojao istaknuti na uzroke i povode progona Crkve i samoga nadbiskupa Stepinca od komunističkog režima. Zorno oslikavši događaje nakon svršetka rata može se ustvrditi kako je autor vjerodostojno opisao odnos nove, komunističke vlasti prema vjeri i Crkvi.

Sedmo poglavlje, "Stepinac pred komunističkim sudom", svojim sadržajem je nastavak prethodnog poglavlja. Ovdje je detaljno i u potpunosti opisan montirani sudski proces protiv Kardinala Stepinca. Pritom je naveden iznimno veliki broj dokumenata, te je dan uvid u cjelokupni sudski proces. Ovo poglavlje je ujedno i najznačajnije za razumijevanje žrtve. Kardinala Stepinca koju je proživio ne želeći se pokoriti komunističkom režimu.

Osmim poglavljem, "Stepinac – zatvorenik u Lepoglavi i Krašiću", jezgrovito je iznesen uvid u Stepinčevo sužanjstvo, imenovanje kardinalom 1952. godine te reakciju komunista na tu Papinu odluku.

Deveto poglavlje, pod naslovom "U sutonu života", opisuje posljednje dvije godine Stepinčeva života, njegovu smrt, te pogreb u zagrebačkoj katedrali.

U desetom poglavljju, "Odjeci nakon smrti", dan je uvid u reakcije vjernika na Stepinčevu smrt, te na govor pape Ivana XXIII. na misi zadušnici u Rimu.

U jedanaestom poglavljju, "Nekoliko svjedočanstava o Stepinčevu herojstvu", objavljeni su iskazi Stepinčeva tajnika Stjepana Lackovića, francuskoga akademika François Mauriac, te pisanje francuske isusovačke revije Etudes. Također, iznesena je izjava kardinala Franje Šepera na Radio Vatikanu, Kuharićeva propovijed na 21. obljetnicu Stepinčeve smrti, izjava Biskupske konferencije Jugoslavije, te na kraju

osuda montiranoga sudskog procesa protiv Stepinca od Hrvatskog sabora, 14. veljače 1992. godine.

U dvanaestom poglavlju, "Priprema za proglašenje blaženim", autor je iznio pregled postupka Stepinčeve beatifikacije, od molbe za kanonizaciju koju je nadbiskup Franjo Kuharić uputio 1973. godine u Rim, proglašenja slugom Božjim 1993. godine, do proglašenja blaženim 1998. godine. U poglavlju je iznesen i sadržaj simpozija u povodu 50. obljetnice sudskog procesa nadbiskupu Stepincu te veći broj ilustrativnih priloga vezanih uz postupak beatifikacije.

U trinaestom poglavlju, "Alojzije Stepinac u umjetnosti", autor je iznio kratki pregled prikazivanja Stepinčeva lika i djela u likovnim umjetnostima, književnosti i glazbi, te osnovne informacije o Muzeju blaženog Alojzija Stepinca na zagrebačkome Kaptolu, otvorenome 2007. godine.

Razvidno je kako ova knjiga znatno nadopunjuje prethodno francusko izdanje. Njezin sadržaj, s mnogobrojnim citatima i ilustrativnim priložima, zorno opisuje društveno-politički kontekst u kojemu je Stepinac djelovao. Zbog toga se može zaključiti da, iako je u posljednje vrijeme objavljen veći broj knjiga s novim dokumentima, ova knjiga ima iznimnu vrijednost.

JOSIP KAJINIĆ

Miroslav AKMADŽA, *Crkva i država. Dopisivanje i razgovori predstavnika Katoličke crkve i komunističke državne vlasti u Jugoslaviji. Svezak I. 1945.-1952.*, Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Zagreb Slavonski Brod 2008., 823 str.

Ova knjiga Miroslava Akmadže značajna je za razumijevanje položaja Crkve u komunizmu. Njezin sadržaj čitateljima daje detaljan i jasan uvid u položaj Katoličke crkve u Hrvatskoj i odnos komunističkih vlasti prema njoj. U ovome, prvome, svesku autor je obradio razdoblje od dolaska komunista na vlast, 1945. godine, do trenutka prekida diplomatskih odnosa između Jugoslavije i Svete Stolice, u prosincu 1952. godine. Autor je iznio velik broj priloga koji prikazuju crkveno-državne odnose te rasvjetljavaju događaje u Katoličkoj crkvi i oko nje koji su obilježili vrijeme neposredno nakon dolaska komunista na vlast u Jugoslaviji. Građu za ove knjige autor je ponajviše crpio iz fondova Komisije za odnose s vjerskim zajednicama, osobne ostavštine Svetozara Ritiga, IV. sabora NRH, Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju NRH, te Nadbiskupskoga duhovnog stola. Također, autor je podatke crpio iz velikog broja tiskovina i relevantne literature koja obrađuje crkveno-državne odnose od 1945. do 1952. godine.